

Katarzyna Walichnowska

Gminna Biblioteka Publiczna im. Marii Dąbrowskiej w Komorowie

k.walichnowska@biblioteka-komorow.pl

Dostępność i otwartość na nowe usługi w małych bibliotekach na przykładzie Gminnej Biblioteki Publicznej im. Marii Dąbrowskiej w Komorowie

Streszczenie: W artykule przedstawiono działania Gminnej Biblioteki Publicznej w Komorowie w zakresie usług bibliotecznych skierowanych do specjalnych grup użytkowników. Opisano jedną z możliwości dotarcia do czytelników z niepełnosprawnością ruchową trwałą lub czasową, gdy np. warunki architektoniczne budynku stanowią barierę w dostępie do zbiorów. Omówiono pokrótce politykę gromadzenia zbiorów, dostosowanie oprogramowania i strony domowej biblioteki, z uwzględnieniem potrzeb osób ukraińskojęzycznych przebywających w Polsce. Opisano też inne formy usług skierowane do mieszkańców Gminy Michałowice. Warto badać potrzeby użytkowników, aby stworzyć ofertę usług odpowiadających ich oczekiwaniom i przełamujących bariery dostępności, a przy okazji umiejętnie wykorzystywać różnorodne kanały promocji, nie lekceważąc przy tym tych tradycyjnych.

Słowa kluczowe: dostępność, książka na telefon, usługi biblioteczne, biblioteki publiczne, obsługa specjalnych grup użytkowników, specjalne grupy użytkowników

O Gminnej Bibliotece Publicznej w Komorowie słów kilka

Gminna Biblioteka Publiczna im. Marii Dąbrowskiej w Komorowie (GBP w Komorowie) zajmuje budynek zbudowany w połowie lat pięćdziesiątych XX w. Jest to obiekt w szczególny sposób związany z literaturą, a także z historią miejscowości. Od roku 1956 mieszkała w nim pisarka, tłumaczka i społeczniczka – Maria Dąbrowska. W tym domu spędziła ostatnie lata życia, tu żyła się z miejscową społecznością, tu chodziła na spacer z ulubionym, ale niesfornym foksterierem Dylem (jego imię pochodzi od literackiego Dyla Sowizdrzała), tutaj też przyjmowała gości. Z upodobaniem dbała o ogród i cieszyła się chwilą oddechu od miejskiego życia. Swój dom zapisała w testamencie społeczności komorowskiej. Chciała, by powstała tu biblioteka.

Historia patronki naszej biblioteki motywuje w szczególny sposób do pracy na rzecz społeczności lokalnej. Aby podtrzymywać wciąż żywą pamięć o Marii Dąbrowskiej staramy się informować o ciekawostkach z jej życia i „odczarowywać” nagromadzone mity na jej temat, od lat udostępniamy też odwiedzającym Gminną Bibliotekę Publiczną w Komorowie, pokój z pamiątkami po pisarce.

Il. 1. Pokój pisarki w budynku biblioteki

Fot. Katarzyna Walichnowska.

Biblioteka otwarta na użytkowników

Bibliotekarzom GBP w Komorowie zawsze zależało na docieraniu do czytelników reprezentujących różne grupy wiekowe. Stanowiło to często wyzwanie – czasem z powodu braku pomysłów, a czasem z powodu nadmiaru obowiązków jednak zawsze dbaliśmy o aktualność oferty czytelniczej: zakup nowości wydawniczych i uzupełnianie brakujących tytułów. Dzięki temu komorowska biblioteka ma obszerne zbiory drukowane i elektroniczne. Czytelnicy mogą skorzystać z elektronicznych zbiorów dostępnych online na platformach Legimi oraz EmpikGO – GBP w Komorowie zapewnia kody dostępu. W zbiorach biblioteki znajduje się imponująca, jak na małą gminną bibliotekę, liczba tytułów audiobooków (obecnie jest ich ponad 2800). Jeśli chodzi o nietypowe zbiory drukowane, warto wymienić gry planszowe wypożyczane użytkownikom biblioteki. W ofercie znajduje się kilkadziesiąt gier, a wśród nich wiele znanych tytułów takich jak: *This War of mine*, *Stworze*, *Brzdęk!*, *Gwint*, *Twierdza*. Wypożyczamy też gry dla dzieci: *Pierniczki*, *Mustache match*, *Karaluchy pod poduchy*, *Słowo Stwory*. Kolekcja zawiera również gry wydane przez Instytut Pamięci Narodowej – *Znaj Znak* oraz *111:Alarm dla Warszawy*.

GBP w Komorowie udostępnia około 50 tytułów czasopism przeznaczonych dla różnych grup wiekowych, m.in. *Mycraft*, *Młody technik*, *Małe Charaktery*, *Pasieka*, *Polski Caravaning*, *Vege*, *Enigma*, *Kosmos dla Dziewczynek*, *Góry*, *Pismo*. Odpowiadając na potrzeby społeczności ukraińskiej, biblioteka udostępnia publikacje w języku ukraińskim (kilkadziesiąt tytułów), a w katalogu elektronicznym zbiory zostały oznaczone dodatkowym słowem kluczowym „UA”. Natomiast na stronie internetowej biblioteki znajduje się osobna zakładka „UA” z odnośnikami do darmowych zbiorów w języku ukraińskim.

Największe pomieszczenie biblioteki to obecnie sala komputerowa, gdzie są organizowane spotkania autorskie, i gdzie znajdują się komputery z dostępem do internetu. Część z nich ma podwójny system operacyjny: po polsku i po ukraińsku. W czytelni jest również zlokalizowany jeden dedykowany terminal ACADEMICA.

Il. 2. Sala komputerowa
Fot. Katarzyna Walichnowska.

Bibliotekarze GBP w Komorowie są nieustannie otwarci na uwagi czytelników i uważnie wstępują się w ich potrzeby. Podążając za potrzebami lokalnej społeczności komorowska biblioteka organizuje spotkania, warsztaty, lekcje, a także mini wystawy. W bibliotece odbywają się zajęcia dla przedszkoli i szkół, a jeśli zachodzi potrzeba, bibliotekarze GBP w Komorowie wychodzą również z realizacją usług poza mury biblioteki. Prowadzą wówczas zajęcia na miejscu w przedszkolach i szkołach, ponadto na stałe goszczą w Dziennym Domu Senior +, gdzie realizują usługę podobną do tzw. książki na telefon. W ramach tej usługi, zazwyczaj raz na dwa tygodnie, bibliotekarz dostarcza książki oraz czyta wybraną lekturę, aby później omówić ją z pensjonariuszami.

Projekt „Komorowski Książkowiez” – od pomysłu do realizacji

Projekt „Komorowski Książkowiez” trwa od 2021 r., kiedy usługa ta została wprowadzona jako odpowiedź na potrzeby użytkowników GBP w Komorowie. Można ją określić jako klasyczną, dostępną w wielu bibliotekach tzw. książkę na telefon. Potrzeba dotarcia do użytkowników z niepełnosprawnościami i ułatwienie im korzystania ze zbiorów biblioteki w Komorowie stały się priorytetem już kilka lat wcześniej. Szukano najlepszego rozwiązania, pomimo że warunki architektoniczne budynku biblioteki nie były sprzymierzeńcem w tej kwestii. Jako ułatwienie

dostępu do zbiorów, jeszcze podczas pandemii COVID-19, obok budynku GBP w Komorowie zostały postawione wrzutnie przeznaczone do zwrotu materiałów bibliotecznych oraz książkomat w formie biblioboxu. Zaś w 2021 r. wyruszył po raz pierwszy „Komorowski Książkowóz”.

Il. 3. Skrytki i wrzutnie w GBP Komorów
Fot. Katarzyna Walichnowska.

Odbiorcy projektu „Komorowski Książkowóz”

Oferta „Komorowski Książkowóz” jest przede wszystkim dedykowana osobom powyżej 70. roku życia oraz borykającym się ze stałą lub czasową niepełnosprawnością. Na stałe z usługi korzysta kilka osób z wymienionych grup, a od czasu do czasu kilkanaście. Są to czytelnicy tymczasowo niezdolni do sprawnego poruszania się lub mający trudności w dotarciu do biblioteki, przede wszystkim osoby po przebytych operacjach lub urazach (np. złamaniach). Warto w tym miejscu nadmienić, że gmina Michałowice jest nietypową gminą, ponieważ prowadzi dwie odrębne biblioteki publiczne. Jako osobne instytucje biblioteki te obsługują określone miejscowości, jednak „Komorowski Książkowóz” bezpłatnie obsługuje wszystkich mieszkańców gminy.

Organizacja formalna w projekcie „Komorowski Książkowóz”

Reguły funkcjonowania „Komorowskiego Książkowozu” określa regulamin. Opisano w nim grupę docelową, czas działania usługi (kiedy dowożone są zbiory i ile czasu odbiorcy będą czekać na dowieszenie zamówień), częstotliwość dostarczania zamówień, a także zasady zdalnej rejestracji czytelników. Do sprawnego funkcjonowania usługi potrzebne jest również opracowanie planu działania, czyli ustalenie grafiku pracy bibliotekarzy oraz szczegółów dotyczących sposobu i czasu kompletowania zamówień. Niemniej istotną kwestią jest dokumentacja – stosowna umowa z pracownikiem, który korzysta z samochodu prywatnego czy odnotowywanie wyjazdów związanych z wykonywaniem usługi (np. w książce wyjazdów służbowych lub w osobnym do-

kumencie). Godziny dostawy oraz trasa „Komorowskiego Książkowozu” są ustalane tak, aby zaoszczędzić czas i pokonać jak najmniej kilometrów. Dodatkowe działania i ułatwienie dostępu do zbiorów bibliotecznych dla części użytkowników nie może odbywać się kosztem podstawowej działalności biblioteki, dlatego sporządzenie wspomnianej dokumentacji jest niezwykle ważne. Dobra organizacja funkcjonowania projektu (opracowanie dyżurów i zastępstw, zasady zamawiania i dostarczania) znacznie ułatwia logistykę i zapewnia bezpieczeństwo pracownikom biblioteki, a użytkownikom nakreśla jasne zasady korzystania z usługi.

„Komorowski Książkowóz” w praktyce

Bibliotekarze GBP w Komorowie dostarczają zamówienia nie częściej niż 1 raz w tygodniu (najczęściej jest to 1-2 razy w miesiącu). W zależności od liczby zamówień, liczby spakowanych książek czy pogody pracownicy biblioteki docierają do czytelników pieszo, na rowerze lub samochodem. Bibliotekarze dostarczają książki w godzinach pracy biblioteki, w ramach codziennych obowiązków. Komorowska biblioteka nie dysponuje własnym samochodem, dlatego pracownicy korzystający z prywatnego pojazdu otrzymują odpowiedni dodatek finansowy, zgodnie z podpisaną osobną umową.

Dbając o bezpieczeństwo i komfort zarówno użytkowników, jak i bibliotekarzy, ustaliliśmy z czytelnikami korzystającymi z usługi, że będą wcześniej przygotowywać książki do zwrotu, a nie w chwili przyjazdu bibliotekarza. Bibliotekarz dostarcza już wypożyczone woluminy, przekazuje je w firmowej torbie. Całość operacji powinna odbywać się szybko i niemal „w drzwiach”, jednak w praktyce bibliotekarz często spędza trochę czasu na rozmowie z czytelnikiem na temat literatury, aby móc jak najlepiej dobrać następne tytuły.

Il. 4. Komorowski Książkowóz
Fot. Katarzyna Walichnowska.

Koszty w projekcie „Komorowski Książkowóz”

Z doświadczeń prowadzenia projektu „Komorowski Książkowóz” wynika, że podstawowym kosztem, jaki ponosi biblioteka jest ryczałt wypłacany za użytkowanie samochodu prywatnego do celów służbowych lub kwota wynikająca z rozliczenia tzw. kilometrówki. Kolejnym kosztem są dodatki zapewniające widoczność usługi, np. oznaczenia samochodu, które występują w różnych rodzajach i wariantach cenowych. Zakup tzw. „rekina” i oznaczenie go samoprzylepnym napisem to obecnie koszt około 600 zł. Zamiast rekina można użyć napisów wydrukowanych na samochodowej tablicy magnetycznej, proporczyków lub po prostu zakupić kamizelki odblaskowe i oznaczyć tylko osobę dostarczającą zamówienie. Biblioteka kupuje również torby papierowe do pakowania zamówień. W zależności od wielkości i liczby zamówionych toreb oraz nadruku kwota za sztukę wynosi od kilkudziesięciu groszy do kilku złotych.

Il. 5. Oznaczenie Książkowozu – rekin z czarnym napisem
Fot. Katarzyna Walichnowska.

Promocja usługi „Komorowski Książkowóz”

Promocja usługi jest niezbędna, aby dotrzeć z informacją do zainteresowanego grona odbiorców. Wykorzystywane są nie tylko kanały elektroniczne, lecz także (i to w dużym stopniu) lokalna prasa drukowana, a także lokalna telewizja i radio. Jest to konieczne, ponieważ część osób, do których GBP w Komorowie pragnie dotrzeć, nie korzysta ani z mediów społecznościowych, ani z poczty elektronicznej, a z komputerów korzysta sporadycznie. Doświadczenie prowadzenia „Komorowskiego Książkowozu” pokazało, że tradycyjne formy reklamy zwięk-

szyły zainteresowanie usługą. Kolejnym etapem promocji będzie artykuł w biuletynie gminnym – bibliotekarze GBP w Komorowie planują opisać w nim usługi biblioteczne ułatwiające dostęp do zbiorów użytkownikom, którzy w ogóle nie są w stanie dotrzeć do biblioteki, lub którzy nie mogą do niej dotrzeć w godzinach jej otwarcia.

Kilka słów podsumowania...

Przykład działań Gminnej Biblioteki Publicznej w Komorowie pokazuje, że stworzenie biblioteki przyjaznej mieszkańcom jest celem możliwym do osiągnięcia. Chęć działania i zaangażowanie bibliotekarzy, umiejętność wyboru najciekawszych z dostępnych opcji oraz zwracanie uwagi na zachowanie równowagi w działaniach to recepta na zadowolenie zarówno użytkowników, jak i pracowników biblioteki.